

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1612

5 Quae res uendi possint, et quae non possint.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14014

quorum merita, vel obsequia, donate oppidum, vel castellum. Ac cum vendit aliquid huiusmodi, excepta intelliguntur tributa, vectigalia, portoria, & alia iura regalia, nisi in donatione, vel in venditione Rex aliud expresserit. Præterea cum Rex, Princeps hæc vendiderit, libera est civibus facultas sese redimendi, si Regi tantundem offerant, quanti castellum, vel oppidum alieni venderetur.

Quæ res vendi possint, & quæ non possint.

CAPVT. V.

Sæx in primis genera rerum sunt, quæ vendi nequeunt, nimirum, quæ sequuntur.

Primo loco res spirituales non venduntur: quæ si venderentur, sacrilega esset venditio, quam canones, & iura simoniam vocant; de qua dicemus cum de Delictis erit nobis sermo.

Secundo, res factæ, religiose, & sanctæ vendi nequeunt, ut vasa, vestes, crucis signum, altaria, templa, sepulchra, & alia his similia. *l. Sancimus. 1. C. de Sacrosanct. Eccl. c. l. Sed Celsus, ff. de Contrah. empt.* Hoc autem intelligitur, quamdiu res sacra formam retinet: nam calix confectus, aut desecrata vestis, prius facta, vendi potest, quia materia remanet, quæ venditur, non forma, quæ iam perit. Locum item habet non solum in rebus, quæ certis precibus adhibitis consecrantur; sed etiam in ijs, quæ solum Ecclesiasticis, & diuinis vñbus consecratæ fuerunt: quia quæ semel Deo dicata sunt, vel oblata, non sunt amplius ad humanos vsus conuertenda. Hinc est, ut templi diruti tigna, trabes, vel lapides vendi nequeant, nisi ad vsus pios, & religiosos. *c. Ligna. de Consecr. dist. 1. & ibidem Glossa.* Præterea res factæ, etiam integre venduntur; sed Ecclesiis dumtaxat, & clericis ad factos vsus; ita etiam laicis, sed ad sacrum, Ecclesiasticumque ministerium: pretium tamen solum accipitur ratione materię, ita ut vendantur tanti, quanti eorum rerum materia æstimatur; aut etiam quantum industria, diligentia, & opera, qua factæ, & elaboratæ sunt, merentur. Ceteri etiam iuris est, eas res posse vendi ad captiuos redimendos, & pauperes sustentandos, qui aliunde redimi, sustentamine non possent. *c. Aurum, & Apostolicus, & c. Et factorum. 12. qua. 2.*

Tertio, res vñbus publicis destinatas nemo priuatus vendere potest, veluti forum publicum, viam publicam. *l. Sed Celsus ff. de contrah. empt.*

Quarto, liber homo vendi non potest, nisi in certis causis, *d. l. Sed Celsus.*

Quinto, venena, & alia, quæ nullo modo per adiectionem, vel mixturem alterius materię humanis vñbus prodelle queant, interdicitum est vendere. *l. Quod sapes. §. Illud constat ff. de contrah. empt.* Cæterum ea, quæ mixta aliis materijs, adeo nocendi vim, & naturam deponunt, ut ex his etiam antidota, & alia medicamenta salutaria conficiantur, vendi queunt, uti explicatur in eadem lege.

Sexto, res litigiosa vendi, & emi non potest. *l. Lite pendente. & l. Quicumque. & l. Censemus. C. de Litigiosis.* Porro litigiosa res est, de cuius dominio causa mouetur, inter possessorem, & eum, qui rem petit. *l. Litigiosa. C. de Litigiosis.*

Res præterea, quas, vel natura, vel ius gentium, vel Diuinum, vel Canonicum, vel civile, vel statuta ciuitatum, aut populorum, vel mores patriæ, vel gentis nostræ commercio exemerint, vendi nequeunt. *l. Si in emptione. §. Omnium rerum, ff. de contrahen. empt.* Et autem res nostro commercio sunt exemptæ, quæ simpliciter perpetuam causam habent, qua vendere, siue distrahere prohibentur. Nam si ob priuilegium causæ, rei, vel personæ est prohibita venditio, tunc non dicitur res ab humano commercio seposita, & exempta; ut res est dotalis, res pupilli, vel minoris, letuus constitutus in fuga, & id genus alia. Ergo omnis

Instit. Moral. Pat. 3.

res, quam quis potest habere, & possidere, vendi, & emi potest, siue præsens sit, siue futura. *l. Si in emptione. §. Omnium rerum, ff. de contrah. empt.*

His præmissis, Primo queritur, An rei alienæ emptio subsistat, & valeat? Respondeo in hunc modum. Primo quidem cum damno, & detrimento domini emptio non consistit, siue fiat inter ignorantes, siue inter scientes, quoniam dominus rei semper habet ius vindicandi, repetendi, & recuperandi rem suam, nisi iure vñcupationis dominium ad alterum transeat. Deinde, si fiat inter ignorantes, utpote inter emptorem, & venditorem, tunc emptio valet. *l. Si in emptione. §. Item si emptor, ff. de contrahen. empt.* Valet quidem tunc, ut emptor, eam possit vñcupare, hoc est, suam facere, legitimo temporis cursu, quia emit bona fide, tum ut possit pretium repetere, & quicquid sua interest, eo quod fuerit in emendo a venditore deceptus. Idemque iuris est, cum emptor ignorans emit, venditore sciente, rem esse alienam, ut in eadem lege habetur, & hæc quidem etiam secundum conscientiam locum habent. Tertio, si solus emptor sciat rem esse alienam, emptio non valet ex parte ipsius, hoc est, ius, & actionem non emptor petendi, quod sua interest: unde sibi imputet, quicquid damni passus est. *d. l. Si in emptione. §. prædict.* Si emptor, & venditor scient rem esse alienam, quæ vanit, à neutra parte obligatio contrahitur. *l. eadem.*

Verum dubia quæstionis est, An emptor possit in iudicio pretium repetere? Varia Iurisconsulti super hac re dixerunt: nihil autem refert, quia secundum conscientiam ius habet recuperandi pretium a venditore, emptio rescissa, & dissoluta. Nam quamuis ius civile in penam denegat actionem repetendi coram iudice pretium; quia tamen lex est penam continens, ante condemnationem criminis conscientiam minimè obligat. Quarto, si emptor etiam prudens ac volens, eam venditore pactus fuerit de evictione, tunc potest contra venditorem in iudicio contendere. *l. Si fundum. C. de Euic. Postremò venditio rei alienæ confirmatur, si venditor domino succellerit, vel si ad ipsam, rei dominium postea peruenerit. l. Si Titio, ff. de Rei vindicat.*

Secundo queritur, An emptio rei furtiue rata, & firma sit? Rei furtiue nomine, intelligitur res mobilis, vel se moueus, furto, vel vi sublata: nam quæstione superiori, appellatione rei alienæ veniebat quælibet res etiam immobilis alio modo, quam furto, vel vi possessa. Respondeo itaque in primis, vel valere, quod pertinet ad damnum, & detrimentum domini: semper enim habet ius vindicandi, & repetendi rem suam. Secundo, quod spectat ad contrahentes, dum ignorant illi rem esse furtiuam, valere cum damno, & detrimento venditoris: quia habet emptor actionem recuperandi ab eo pretium, & petendi quicquid sua interest, quia in emendo deceptus est. Idemque iuris habet emptor, si per ignorantiam emerit, sciente venditore rem esse furtiuam. *l. Si in emptione. §. Item est emptor, ff. de contrah. empt.* Tertio, si solus emptor scient furtiuam rem esse, non habet in iudicio actionem contra venditorem petendi, quod ipsius interest, vel repetendi pretium; quia prudens, ac volens emit. *l. Si in emptione, superius memorata:* immò in iure Ciuili, emendo rem furtiuam, furtum committere dicitur. At verò, secundum conscientiam, si contractum rescindat, ius habet exigendi pretium a venditore. Cæterum si id recuperare non possit, ipso iure compellitur rem furtiuam domino restituere: nam et si pretium creditor denegauerit, ipse tamen damnum sustinere cogitur, eo ipso, quod rem emit furtiuam, ut alio in loco dicemus.

Tertio queritur, Quomodo intelligatur quod ius civile statuit, nimirum rei factæ venditionem subsistere, si ab ignorantibus fiat. *l. Et liberi, & Liberi hominis, ff. de contrah. empt. & Insti. de Empt. & vend. §. ult.* Item valere, si emptor ignorat rem esse factam, tamen si venditor id sciat. Præterea nullam venditionem contrahi, si emptor solus, vel ipse, & venditor scient factam rem esse? Respondeo, prædictarum legum sententiam esse.

D d 3

Primo,

Primò, si emptio fiat ab iis, qui ignorant, tunc venditionem valere, non quidem ut emptor rem facram faciat suam, sed ut repetere queat, quod sua interest: habet enim actionem recuperandi in iudicio pretium, & petendi compensationem damni, eo quod fuerit in emendo à venditore deceptus. *Instit. de Empt. & vend. §. ult.* Idem ius habet quis quando per ignorantiam emerit à venditore sciente rem facram esse. Secundò, si emptor solus, aut ipse, & venditor sciunt esse rem facram, tunc secundum ius civile, venditio non consistit, quia emptor pretium amittit, nec habet ius repetendi id, quod ipsius interest, nam suæ imprudentiæ imputare debet, quod pretium soluerit. Sed tamen lex videtur constituta in poenam delicti, & propterea secundum conscientiam, ante criminis condemnationem, id locum non habet. Quare emptor, venditione rescissa, potest exigere à venditore pretium, quod soluerat. Et hoc dictum sit secundum leges civiles; nam si in venditione fuerit simoniæ delictum admissum, aliud dicendum erit secundum iura Canonica, de qua re suo in loco.

Quibus in causis liber homo vendi possit.

CAPVT. VI.

CERTI iuris est, ut iam dixi, liberam hominem vendi, & emi non posse. Ceterum in quibusdam causis ius civile concedit liberi hominis emptionem & venditionem.

Nam pater in fame extrema, potest vendere suum filium, aut filiam. *l. Si quis, C. de Patrib. qui filios suos distraxer.* Nec solum id iure civili permittitur, sed etiam lege veteri Divina videtur id olim apud Hebræos fuisse permissum, ut colligitur ex *Leuit. cap. 25.* Unde populus Hebræorum fame oppressus, *Nobem. 5.* dicebat: (Filij nostri, & filiae nostrae multae sunt nimis: accipiamus pro pretio eorū frumentum, & comedamus, & bibemus.) Et *Eusebius lib. 9. c. 8.* refert in Historia Ecclesiastica id factum tempore Maximi Imperatoris. Et multis ante temporibus Eriſtichon, cum paternam hereditatem absumpsisset, fame pressus, filiam vendidit. *Quid. lib. 8. Metamorph.* cuius meminere *Leucophron*, & *ralesarus*.

Ceterum mirum videri minimè debet, id in Divina veteri lege concessum fuisse: quoniam Hebræus alteri Hebræo in perpetuum vendi non poterat, sed ad septem annos durabat, aut saltem ad quinquaginta, quo tempore annus iubilæus celebrabatur, in quo anno hereditariæ possessiones ad suos dominos revertebantur, & Hebræi ferai liberi fiebant. Quare non fuit permissum Hebræis, ut in fame filios suos extraneis gentibus venderent.

Quæres, an mater iure civili possit etiam in egestate filium vendere, quemadmodum potest pater? *Hostien. in Summa, titu. de Emptione, §. 2.* negat id iuris, & potestatis matrem habere; sicut etiam *Glossa in l. Si quis, ante citata, Siluester in verbo Emptio, questione tertia.* Angelus in verbo *seruitus, num. 1.* *Tabienſis in verbo Emptio, questione sexta.* Dicendum existimo, quod ad ius civile quidem attinet, matri eiusmodi facultatem esse denegatam, cum eam ius civile tribuerit patri ratione patriæ potestatis, quam habet in filium; at mater tali in filios potestate caret. Si verò ius naturale spectetur, mater oppressa fame potest vendere filium: non enim iure naturali in tali causa, & euentu, videtur minus posse mater, quam pater, cum utriusque filius obsequium, & officium pietatis debeat præstare, quippe qui ab utroque ortum suum, & vitam accepit.

Dubiæ quæstionis est, An non solum iure civili sit patri concessum filium vendere, victus necessarii causa, sed etiam id sit naturali iure permissum? *Sotus lib. 4. de Iustitia questione secunda, articulo secundo,* censet id iure naturali fieri posse; idem etiam *Couarruias libro tertio variarum resolutionum cap. 4. num. 4.* & *Tiraquellus lib. 1. de Retra.*

§. 26. num. 17. Id probant, quia post Deum parentibus filius maximè est obligatus, ergo parentum vitam suæ libertati anteponeat iure naturali compellitur: vita enim cuiusque hominis potior est libertate: quare cum filius solum libertatem amittat; & periculum est, ne patens fame pereat, cogitur parentis vitæ consulere, propria libertate posthabita.

At obicies, in *l. Si quis, C. de Patribus, qui filios suos distraxerunt*, aperte sic haberi: (Si quis propter nimiam paupertatem, victus causa, filium, filiamve sanguinolentus vendiderit, &c.) ubi pater propter inopiam filium vendens, sanguinolentus vocatur, ergo non videtur id esse naturali iure permissum. Respondeo, in ea lege duplicem esse lectionem. Nam quidam codices habent (sanguinolentus) quod nomen refertur ad patrem, eo quod capitis pena dignus esse videatur, quod vendiderit filium. Hanc lectionem sequitur *ibi Glossa, & Albericus in suo Dictionario.* Alij verò codices legunt (sanguinolentos) & tunc hoc nomen coniungitur cum filio, & filia; & sententia legis est: Si quis vendiderit filium, filiamve sanguinolentos, hoc est, recens natos, & adhuc menstruo sanguine madentes, & hunc sensum, & lectionem sequuntur plerique graves auctores, ut *Cynus, Salicetus, Alciatus, & Tiraquellus*, quos *Couarruias prædicto loco* commemorat. Ac propterea iuxta huiusmodi sensum ea lex nihil habet contra patrem, ob inopiam, & famem filios vendentem.

Quæres, an talis venditio sit apud Christianos permissa? Respondeo: siquidem ius civile commune, vel ius naturale spectemus, eam esse permissam; & in Hispania *lege Regia 7. §. 1. titu. 17. par. 4.* idem ius patri conceditur. Ceterum talis venditio apud Christianos usu non videtur esse recepta; & merito: quia patribus etiam extrema fame, & egestate laborantibus, potest facile, & commode filius alio remedio succurrere: factis, n. ellet, si patres filij operas mercede, seu pretio debito, locarent. Sed nunquid patri liberum est vendere filium iam emancipatum? Si ius civile spectemus, non videtur esse illi permissum, ut colligitur ex *supra citata lege, Si quis.* Si verò ius naturale, pater inopia, & fame oppressus, id iuris, & potestatis habet; emancipatio enim solum iuris civilis est: unde rectè *Couarruias* logo allegato deducit, patri fas non esse, vendere filium clericum, tamen si talis venditio esset Christianis vitata, quia filij conditionem non deereret.

Ex his primò colligitur, ius esse patri propter inopiam, & egestatem extremam, filium suum loco pignoris dare: ut notant *glossa in lege præfata.* Secundò, cuique rationis compoti fas esse, propter famem, victus causa, vendere seipsum, quia vita est pretiosior libertate. Tertiò, filium posse iura conscientia vendere seipsum ad tuendam, & conservandam parentum vitam: immò aliqui Sanctorum se vendiderunt, ad alios, qui captivi erant, redimendos; videlicet *S. Paulinus Episcopus Nolanus, teste S. Gregorio, lib. 3. Dialog. c. 2. §. 3.* Ceterum si pater, victus causa filium venderit, ita venditio valet, ut vel ipse pater, qui vendidit, vel filius, qui venditus fuit, vel alius habeat ius redimendi, etiam invito emptore, vel quolibet alio possessore, tradito pretio, aut dato alio seruo pro filio. Ita est iure civili statutum in ea lege *Si quis superius memorata.* Addit *Couarruias*, patrem, qui vendidit, si ad pinguetorem, & meliorem fortunam redierit, iure naturali compelli ad filium suum redimendum.

Secundò quæritur, An pater possit filium suum vendere propter aliam causam, videlicet ad redimendum vitam suam ab eo, qui per vim, vel tyrannidem ipsum conatur occidere? *Glossa in eadem l. Si quis,* negat posse; ita etiam *Hostienſis, Angelus, Siluester, Tabienſis in locis superius allegatis;* quoniam in ea lege plane habetur, venditionem filij hac tantum in causa valet; quia pater in fame, sine ob inopiam, & egestatem vendiderit. At si ius naturale solum consideremus, id videtur esse permissum; quia patet necessitate premitur, cuius vita maxime periclitetur, ut pote ob tyrannidem.